

P A R S I.
PHARMACIÆ STATVS.

§. I.

Pharmacia, sub quo nomine chemicæ artis pars hodie intelligitur, scientia æque ac ars nominari meretur, quæ docet, quomodo corpora naturalia, viribus medicatis vel iam instructa vel iisdem nondum donata secundum artis chemicæ dogmata eo adaptari debeant, vt facilius ingeri atque promptius et efficacius actionem suam in corpore exercere possint. Cum itaque pharmacia instrumenta suppeditet, quibus causæ morborum ex corpore expelli possint, scientiam hanc maxime vtilem et necessariam esse, patet. Immo eadem hæc vtilitas atque necessitas causam dedisse videtur, ob quam ars ista a chemia separata eiusque cura nonnullis in specie tradita sit, ita, vt non solum accurate exerceri sed omni studio coli perficique possit. Ob id igitur primo de vtilitate et necessitate pharmaciæ, dein de loci, in quo dicta ars exercetur, seu officinæ pharma-

ceuticae qualitatibus, tum de pharmacopoei dotibus, tandem de eiusdem laboribus agere, libet.

C A P V T I.

PHARMACIÆ NECESSITAS
ET UTILITAS.

§. 2.

Cum in quouis naturae regno corpora deprehendantur, viribus actiuis instructa, quae solidis aequae ac fluidis corporis humani partibus mutationem inducere valent; quæritur statim, utrum corpus quodcumque, an potius nonnulla tantum, reliquis semper exclusis, obiecta pharmaciae suppeditent. Licet namque corpora complura, in corpus humanum ingesta, hoc ipsum mutant, quamuis tamen mutationem pro salutari habendam non esse, experientia docet. Sic alia, in corpus introducta, mutantur quidem, sed ipsa corpus vix mutant, idque potius in naturali statu conseruant; hæcque alimenta dicuntur. Alia in corpore quidem mutationem subeunt, sed ipsa partes corporis simul mutant et a peregrinis substantiis, conuenienti tempore si exhibentur, liberant ideoque mutationem salutarem inducunt: hæc medicamenta vocantur. Tandem corpora sunt, quæ omni tempore conditionem quamcunque in naturali statu eludunt et tantam mutationem inducunt, ut partibus corporis profus mutatis et læsis corpus ad interitum disponunt: hæc venena sunt.

§. 3.

§. 3.

Ex triplici hac corporum differentia essentiali patet, quænam proprie pharmaciæ obiecta sint. Minime quidem negandum est, et alimenta, stricte sic dicta, interdum sub quibusdam conditionibus salutarem quandam in corpore producere mutationem, noxiasque, in eodem haerentes, substantias in actione impedire posse; interim tamen, cum id non nisi sub quibusdam conditionibus fieri soleat, corpusque his ipsis in naturali statu conferuetur, pro veris medicamentis eadem habenda non esse, putandum est. Porro et inter ea, quæ venena dicuntur, nonnulla, quæ certis sub conditionibus, certa corporis constitutione, certo tempore ingesta, corpori statim non nocent, immo adeo prodesse videntur, reperiri concedimus: cum vero conditionibus his cessantibus indolem naturalem confestim manifestent et corpus destruant, hæc quoque nunquam medicamentorum nomen merentur. At dantur tamen inter hæc, quæ extra corpus humanum mutata, in hoc postea ingesta, salutares effectus exerunt, quæ ob id demum medicamentorum nomine insigniri possunt.

§. 4.

Corpora itaque naturalia, viribus medicatis iam instructa, præcipua pharmaciæ obiecta largiri, nullus negabit, qui essentielle corporum discrimen perpenderit. Cum autem eadem hæc corpora, prout natura ea largitur, sæpe ob varias causas ingeri nequeant, eaque vel ob admixtas partes inertes vel etiam ob alimentosas vel interdum etiam

A 4

ob

ob venenatas adiunctas mirum in modum in actionibus immutentur, necesse est, vt impedimenta ista remoueantur et particulae salutare actione seorsum colligantur. Id pharmaciam praestare, experimur.

§. 5.

Corporum naturalium, viribus medicatis instructorum, particulae constituentes non omnes actione sunt, sed iisdem nonnullae, immo saepe complures, inertes, intertextae deprehenduntur, ita, vt inertes hae vincula quasi seu matrices sistant, quae mobiles et ad agendum aptissimas particulas vel coercent, vel in actione iam constitutas moderantur. Id prouido naturae consilio factum esse, modo plus simplici experimur. Sic corpora ad multum tempus absque iactura virium illibata saepe asseruantur a); corporum eiusmodi in corpus humanum introductorum, efficacia diutur-

- a) Cortex cinnamomi, gratum odorem spargens, ex particulis volatilibus, in motu iam constitutis et particulis fixioribus, nondum euolutis et motis, componitur. Si cortex integer manet, particulae istae volatiles, solo odore percipiendae, cum fixioribus coniunctae, non nisi post longum tempus penitus abeunt, et ex parte intus retinentur. Fac vero, contundatur cortex in puluerem subtilissimum, franguntur sane plura vincula et particulae, in motu iam constitutae, minori vi nunc coercitae, multo breuiori tempore in auram abeunt, sicque tota vis non multo post tota perit. Si id mechanica solutione fieri potuerit, quid expectandum erit a physica solutione? Committatur puluis cinnamomi odoratissimi, cum aqua coniuncti, vasi destillatorio, euocentur vna cum aquae portione particulae cinnamomi odoratae volatiles omnes, exponatur aqua aeri liberi, sane vix dies aliquot numeraueris, meram aquam, nullo odore vterius praeditam degustabis.

turnior (b) euadit; lenta particularum agentium euolutio producit, atque lente sic euolutis particulis talis haud raro particularum morbificarum mutatio suboritur, quae alias a particulis, vel maxime euolutis inque motu velocissimo iam constitutis vix, immo saepe prorsus non obtinetur. Interdum autem eadem ista vincula, in corpus humanum simul inducta, ipsa euoluuntur et, cum particulis agentibus adhuc connexa, in motum ducuntur; quocirca non solum vis validior sed alia (c) saepe et particulis, per se iam actiuus et extra corpus iam in motu constitutis, contraria expectanda est. Interdum autem tam arctus deprehenditur vinculorum nexus, vt corporum simplicium particulae actiuae in corpore humano euolui prorsus nequeant et eiusmodi corpora, licet medicata vi instructa sint, debilem (d) aut nullam prorsus actionem exerceant.

A 5

§. 4.

- b) Homini, qui ob vermes, in intestinis hospitantes, extractum absinthii sumsit, sed nullum inde reiecit, propinatur puluis absinthii, cuius partes diu in corpore haerent, antequam vim suam et efficaciam amittant, quid autem fit? prodeunt vermes. Sic purgans drasticum saepe nullum vermem expellit, qui tamen saepe euacuantur, quando remedia, mitissimo stimulo donata, ingeruntur.
- c) Rhabarbarum aqueo menstruo solutum sicque ingestum aliter agit ac puluis eiusdem: vix enim solutum effectum roborantem edit, cum tamen puluis eiusdem manifeste eiusmodi effectum exerceat.
- d) Antimonii vis emetica non animaduertitur, quam diu sulphur cum regulo coniunctum est: fac vero separetur sulphur, habebis emeticum, in substantia fere periculosissimum. Immo antimonium crudum ingestum iners corpus est, nisi in corpore humano menstrua reperiat, quibus solui possit.

§. 6.

Actiuae corporum particulae non vnus generis sed natura saepe diuersae in vno corpore coniunctae reperiuntur, quae, si coniunctae manent nec separantur, vnicum tantum conspicuum effectum edunt, diuersum plane ab eo, qui obseruatur, si quando extra corpus (e) actiuae istae particulae disiunctae et a se inuicem separatae fuerint. Vel accidit quoque, vt intra ipsum corpus particulae, indolis diuersae euoluantur, aliae tamen citius aliae tardius (f) hinc alii aliique inde producantur effectus. Sic roborantes cum resoluentibus et purgantibus, sic anodynae cum stimulantibus sicque aliae cum aliis coniunctae inhaerent corporibus simplicibus particulae.

§. 7.

Haec ad corpora spectant, vi medicata, quoad totam mixtionem praedita: largitur quoque natura corpora, quae interdum et particulas salutare et particulas venenatas simul coniunctas, aut alias, nutriendi facultate instructas, habent. Vel reperiuntur

e) Radix Ialappae, in substantia usurpata non adeo vehementem effectum purgantem edit, neque alia vis adeo conspicua animaduertitur. Parte gummosa seu gummoso-mucilaginea a resinosa separata alii plane effectus obseruantur. Haec in paucis granis purgans drasticum praebet, illa vero, omni vi purgante destituta, diuresin mouet.

f) Optimum exemplum hic rursus praebet Radix Rhabarbari. Particulae enim purgantes, primo euolutae, intestinalia ita stimulant, vt euacuatio aluina inde subsequatur. Harum particularum actione cessante roborantes plenarie euoluuntur earumque actio in subsequente alui exsiccatione conspicua fit.

riuntur corpora, quorum particulae actiuae, quam diu coniunctae manent, noxiae existunt, et in corpus introductae manifeste nocent, quae vero, si separantur vel cum aliis extra corpus coniunguntur substantias demum exhibent, medendi facultate omnino instructas (g).

§. 8.

His sedulo perpenſis artis pharmaceuticae necessitas pariter ac vtilitas sponte patet. Sed alia insuper argumenta pro pharmaciae necessitate ex vitium augmento, quod, remediorum simplicium partibus arte pharmaceutica disiunctis, suboritur, desumi possunt. Actiuae enim particulae non solum hae ratione ab inertibus separantur, sed separatae tunc propius ad se inuicem accedunt et coniunguntur, et coniunctae demum vi vnita fortius nunc in corporis humani partes vel etiam materiam morbificam agunt. Alia subinde promanat vtilitas, quae in eo consistit, quod remediorum simplicium, arte pharmaceutica mutatorum particulae actiuae separatae et sibi inuicem iunctae in minori volumine (h) idem nunc praestent, quod
cor-

g) In vitriolo communi saepe salutes particulae martiales cum noxiis particulis cupri coniunctae sunt. In armoracia nutrientes cum medicatis combinatae deprehenduntur. Succus tithymali partes fouet, quae, si coniunctae manent, semper nocent et dictum succum venenatum reddunt. Inter artis producta mercurius sublimatus corrosiuus per se venenum est, cum aliis corporibus mixtus remedia largitur.

h) Grana duo aut tria myrrhae aut alius eiusmodi corporis, conuenienti menstruo soluta, idem fere praestare, quod scrupulus eiusdem praestat, immo saepe multo citius et efficacius

corpora simplicia, non nisi multo maiori dosi ingesta, praestare poterunt. Immo eiusmodi mutata corpora, si vires eorum disiunctae nunc quasi collectae habentur, saepe etiam plus efficere, experientia docet. Praeterea ex eo, quod in minus volumen redactae sint vires, alia iterum nascitur vtilitas, quae in aegrotantes inprimis redundat. Sic enim facilius nunc et commodius ingeruntur et nausea euitatur, saepe excitata, si aegrotantes nonnulla remedia in maiori dosi deglutire coguntur. Alia etiam vtilitas est, quod, auxiliante pharmacia, corpora simplicia mutata variam formam induere et sub varia forma ingeri possint, ita, vt remedia, saporis maxime ingrati, et ob id saepe reiecta, facilius nunc ab aegris assumantur.

§. 9.

Tandem solius pharmaciae auxilio variorum corporum partes actiuae separatae denuo coniungi et vnus alteriusue aut plurium partes inter se inuicem misceri sicque noua remedia, nouis viribus instructa, produci possunt. Licet enim natura insignem nobis largiatur remediorum copiam, quibus accurate compertis morborum causas debellare egregie valemus, tamen negandum non est, ipsam naturam, cum simplicissima semper sit, nobis demum vix completa et conuenientia plane auxilia suppeditare posse, vbi morborum causae maxime compositae deprehenduntur. Atque cum in dies ciborum genera mutantur et multiplicentur,

cacius ob concentrationem virium agere, experientia confirmat.

tur, ideoque solidorum et fluidorum status insigniter mutetur in simulque materiae seu substantiae valde compositae in corpus introducantur, a mutatis solidis fluidisque vix superandae, fieri solet, ut eae intra corpus accumulatae semina morborum, itidem composita, sistant et instrumenta indicent, quae mixtioni proportionata esse debent.

C A P V T II.

OFFICINAE PHARMACEVTICAE QUALITATES.

§. 10.

Qualitates officinae pharmaceuticae exposituro ad corporum simplicium aequae ac arte productorum indolem et instrumentorum, quibus mutationes corporum auertuntur vel eadem producuntur, naturam hic respiciendum est. In his enim omnem rei cardinem verti, hisque ipsis neglectis omnem officinae pharmaceuticae bonitatem in nihilum abire, experientia docet. De iis autem, quae ornamenti gratia aut ad facilitandos labores excogitata sunt, hic differere, superfluum est; siquidem eiusmodi res, quae ad essentiam nihil quidquam faciunt, vel eandem neutiquam turbant, absque vlllo detrimento abesse vel etiam admitti possunt, dummodo in obseruandis iisdem excolendisque, cum tamen nihil saepe nisi fucum faciant, ne nimium se gerat resque praecipuas ob id negligere teneatur pharmacopoeus.

§. 11.

§. II.

Corpora naturalia a rebus, externe haec ipsa circumfluentibus, vt aere, aqua, insectis etc. mutationes pati, hisque mutationibus egregias vires per saepe turbari, immo prorsus destrui, experimur. Porro quoque corpora naturalia, in diuersis regionibus producta, quoad virium efficaciam mire saepe variare, constat. Hinc prima statim cura in eo consistit, vt corpora naturalia, vi saluari donata, optima indolis in officinas deferantur, nec respectu bonitatis diuersae eorundem vendantur species. Requiritur etiam, vt remedia simplicia, prorsus non mutata, egregiis viribus adhuc instructa, paucis, optima indolis semper praesto sint, vilioris vero generis vel abiiciantur vel, quod melius, nunquam introducantur. Hoc si obseruatum fuerit et adhuc sedulo obseruetur, medicus minime tenetur, et officinas intrare et simplicia disquirere et selectum facere, antequam aegrotis ea propinentur.

§. 12.

Eadem etiam de corporibus, arte mutatis, seu productis notanda sunt. Non enim nomina sed vires ornant remedia pharmaceutica. Hinc curandum est, vt optime praeparata vnus eiusdemque generis remedia asseruentur. Cum autem haec vel in praeparatione vel in conseruatione multo magis ac simplicia alterari possint, necesse est, vt non solum ad conficienda praeparata pharmaceutica optima eligantur simplicia, sed et operationibus rite institutis et ad finem perductis producta

ducta demum examinentur eorumque vires genuinae dilquirantur. Statim igitur abiiciendum vel denuo operationi subiiciendum est, quod alium saporem aliumque odorem, quam qui adesse debet, manifestat, aut quod debile deprehenditur, cum tamen fortius multo et efficacius requiratur. Itaque optima semper cuiuscunque generis remedia asseruanda neque, vti interdum mos est, bona et minus bona diuendenda sunt. Neccessarium etiam videbitur, vt in praeparandis remediis vnus idemque in omnibus officinis obseruetur praeparandi modus, quo remedia asseruentur, quorum viribus, semel exploratis fidendum est. Diuersas enim remediorum vires pro diuersa praeparandiratione produci, certum est.

§. 13.

Operationes pharmaceuticae instrumentorum ope perficiuntur. Haec ipsa actiua et passiuua esse, chemia ostendit. De actiuis alio loco hic de passiuuis dicendum est: inter quae furni et vasa imprimis consideranda veniunt, quippe quae praecipua sistant instrumenta, quorum ope corpora insignes saepe mutationes subire coguntur, ita, vt ex neglecta horum instrumentorum attentione salutare remediorum vires vel pereant profus vel, ob indolem mutatam, speratum demum effectum non edant, immo saepe noxium in corpore humano producant. Omnem autem supellectilem exponere, superfluum est, cum de iis tantum, quae essentialia pharmaciae proprietates sistant, agere, animus sit.

§. 14.

§. 14.

Instrumenta, in quibus corporum mutationes suscipiuntur, vel mutata corpora asseruantur, varii generis vasa sunt, quae ratione materiae, ex qua conflata sunt, et respectu formae, insigniter differunt. In genere autem notandum est, vitrea vasa semper optima esse, et, nisi ignis violentia obstet, reliquis quocumque tempore praeferenda. In primis ea eligenda sunt, si quando corpora simplicia vel remedia pharmaceutica ab omnibus iniuriis externis defendenda et vires eorum conservandae sint. Cum enim rite formatis nihil quidquam decedat, quod remediorum indolem alterare possit, contra vero habitus eorum ita comparatus sit, ut omnis aer omnisque humiditas, breuibus, omnes quaecumque substantiae, subtilissimae adeo, ab aditu arceantur, hincque remedia illibata persistant, optandum esset, ut horum numerus augetur, contra vero ligneorum et metallicorum apparatus, nisi plane eiceretur, certo tamen immiueretur. Et commode omnino ligneis metallicisue carere possunt officinae, siquidem omnia, quae in his asseruantur, remedia eodem modo et multo melius in vitreis asseruari possunt. Vel enim terrea adeo interdum in ligneis metallicisque mutari, scimus, quidni illis contingeret, quae odore et sapore manifesto instructa reperiuntur?

§. 15.

Vasa, quae ipsis operationibus, destillationi e. g. digestionibus etc. inserviunt, itidem vitrea sunt, aut ex vitrescibili materie conflata, necesse est.

Me-

Metallica autem, cum facillime arrodantur, particulasque materiis contentis admisceant, maxime suspecta sunt. Nisi itaque ignis violentia obstet, vitrea semper adhibenda sunt, sique ignis eis vti vetet, figulina demum eligere, conuenit. Haec tamen quoad materiem, ex qua conficiuntur, maxime variant: hinc ea tantum eligere praestat, quae neque ex pingui, neque ex macri adeo materie argillacea sed tali componuntur, quae vitrescibilis indolis sunt, qualia v. g. vasa figulina Waldenburgensia esse solent. Ea enim satis compacta esse, neque substantias salinas, vti nostris commune est, transmittere ignique, luto inprimis obducta, resistere, experientia docet. Veli ignis violentia haec quoque dirumpat, materies demum, ex qua Waldenburgensia conficiuntur, cum minutissime comminutis vasis Ipsensibus certa portione mixta, solitoque more cocta satis firma largitur vasa, quae vehementissimo igni resistunt ideoque ad operationes, vbi eiusmodi ignis gradus necessario requiritur, e. g. ad calcinationes, destillationes ficas etc. commode adhibentur.

§. 16.

Inter furnos, qui ad facilitandos, impensisque paucioribus instituendos vel accuratius perficiendos labores pharmaceuticos non parum conferunt, magna hic varietas non requiritur, sed vna fere vel altera, quae chemiae inseruiunt, furnorum species sufficit. Inter omnes, qui huc spectant furni, destillatorius inprimis necessarius est, qui modo peculiari constructus, praeter destillationem et aliis

B

ope-

operationibus simul inferuire potest. Requiritur tamen, vt vna semper neque plures diuersaeque in vno furno instituantur operationes. Vix enim laudem meretur consuetudo, qua in officinis interdum vtuntur, quae praeter alios furnos sic dicto *Pigro Henrico* superbire dicuntur. Ipsum certe nomen naturam eiusmodi furni eiusque vsum exponit, idemque plus damni quam vtilitatis secum ferre videtur (1).

§. 17.

Furnorum praeterea varietas ad pharmaceuticos labores nulla est. Plures enim in vno eodemque furno, tempore tamen diuerso, suscipi possunt. Sic destillatorius et digestionem et euaporationem etc. simul inferuit, sique alius forsitan, ob operationis indolem, necessarius videretur, extemporaneus sic dictus furnus, ex coctis lateribus, pro lubitu componendis, sufficit. In eo enim et calcinationes et fusiones aliaeque eiusmodi operationes, in pharmacia non adeo frequenter suscipiendae, optime et bono cum successu instituantur.

§. 18.

1) Multiplices, quae in eo instituantur, operationes, bono cum successu parique euentu suscipi non posse, certum est; siquidem alius aliusque ignis gradus ad hanc illamque semper operationem requiritur. Et si quoque plures vnius tantum generis operationes e. g. aliquot destillationes in tali furno instituantur, iste tamen nullius vtilitatis est, cum ignis regimen nunquam accurate obseruari omnibusque conueniens applicari possit. Quod si itaque plures operationes simul instituendae sint, tot certe furni, quot sunt labores, praesto esse debent. Id autem absque vllis impensis et absque vlllo incommodo fieri posse, experientia nos docuit.

§. 18.

Furno cum vesica officinae commode carere possunt, quid? quod eum ex iisdem exulare, optandum est. Non solum enim ignaviae et festinationi occasionem praebet, sed etiam producta largitur, quae saepe nihili aestimanda sunt, cum non raro substantiae in altum simul abripiantur, quae tamen retineri in fundo debuissent. Praeterea ob id quoque usus eius maxime suspectus est, quod vesica cuprea destillationi hic impendatur. Cum enim ea plerumque spiritus vini et aquarum odoratarum destillationi destinatur, in his autem substantiae deprehendantur, quae et cuprum et stannum, plumbo quippe adulteratum, sicque cupro obductum (k) arrodunt, non potest fieri, quin suspecta remedia et talia inprimis obtineantur, quae, noxiis particulis instructa, lentorum venenorum more corpus humanum clanculum et sensim tantum destruunt et ad interitum disponunt.

B 2

§. 19.

k) Vesicas aequae ac alia vasa cuprea, stanno, ut dicunt, obducta, minime puro stanno sed hoc cum aequali portione plumbi mixto, a fabris aerariis obduci, compertum habeo; tale autem mixtum metallum ab acidis vegetabilibus leuissimis arrodi, expertus scio.

Stannum cum plumbo usu diuturno consumi, hincque cuprum nudum fieri, facile inde arrodendum, notum est: arrosus autem viride suum et spiritui vini et aquis destillatis communicare, hocque simul cum spiritu vini et aquis destillatis alembicum transcendere, experientia me docuit, siquidem ex spiritu vini, communi modo parati, ope vero balnei vaporosi rectificati, veras particulas cupri arrosi obtinui, quae lenissimo illo gradu ascendere non potuerunt.

§. 19.

Furni balneis adornati sint, necesse est; quorum quippe recta administratio insignis utilitatis esse solet. Inter ea, quae chemia enumerat balnea, arenae, maris et vaporis balneum praecipue huc spectat: multum interim refert, quodnam eorum huic illius operationi adhibeatur. Plurimum enim differt arenae balneum a maris vaporis balneo, immo et haec variare, constat. Sic arenae balneum naturam corporum plerumque mutat, cum tamen maris et vaporis balnea remedia, naturalibus corporum virtutibus donata, largiantur. Cum vero omnes operationes, in balneis suscipiendae, in his duobus perfici nequeant, arenae etiam balneo sua omnino laus manet. Interim notabilem illam, in tribus istis balneis observandam, differentiam semper quasi ob oculos ponendam et operationes, quae in hoc vel illo absolute nec promiscue suscipi debent, sollicitè attendendas esse, ratio et experientia suadent. Nisi enim hoc observatum fuerit, nunquam certe remedia, vi salutari perfecte instructa, sed talia potius obtinebimus, quae, indole prorsus mutata et ob id vitiata, non exiguo corpori erunt detrimento.

§. 20.

Arenae balneum notabilem fatis maioremque, quam maris vaporis balneum, suscipit ignis gradum, tuncque imprimis necessarium esse videtur, quando ex corporibus, sicciorebus antea existentibus, partes vere fluidae a solidioribus, quibuscum arctum connubium inierunt et ob id fixiores quasi factae

factae difficilius ascendunt, separandae et eliciendae sunt, vti id destillatio spiritus et olei Cornu Cerui vel succini ostendit. Deinde et destillatio oleorum aethereorum, ope admixtae aquae ex corporibus eliciendorum, idem istud balneum requirunt. Haec enim olea cum aliis substantiis in corporibus coniuncta leniori illo maris vaporisue calore difficulter et raro ab admixtis substantiis separantur ideoque maiorem ignis gradum postulant. Et licet aqua simul adiuncta sit, haec tamen ob admixta corpora, oleis istis aethereis donata, ab arenae balneo maiorem caloris gradum suscipere hincque olea facilius separari et cum aqua transcendere insimulque, ob magis evolutum tunc spiritum rectorem, egregias aquas destillatas obtineri, experientia ostendit. Interim olea aetherea, semel prolecta et a substantiis fixioribus maximam partem separata, optime in maris vaporisue balneo rectificari, haecque ideo tunc demum arenae balneo praeferenda esse, notandum est. Porro quoque ea corpora, quae fluidum, mobile licet, valde tamen elasticum continent et ob id applicationem caloris aquae calidae aut vaporis aquosi calidi aegre ferunt, itidem arenae balneum postulant, ita tamen, vt calor arenae in principio per notabile tempus aquae ebullientis calore multo remissior sit, sensim sensimque adeo augendus, vt tandem calorem ebullientis aquae multo superet. Exemplum praebet destillatio acidi nitrosi et acidi salis communis, quae ambo, acidi vitriolici ope a matricibus separanda, optime in arenae balneo destil-

lantur. Tandem etiam corporum quorundam, per destillationem impetranda, combinatio arenae balneum requirit, si ea in maris balneo vel plane non vel minus sufficienter obtinetur, quale quid in productione naphthae vitrioli aut nitri deprehendimus. In genere itaque acidorum mineralium aequae ac vegetabilium, dein oleorum aethereorum et aquarum destillatarum, tandem fluidorum, ex ficcioribus corporibus proliciendorum destillationem in arenae balneo optime suscipi, monemus.

§. 21.

Maris balneum leniorem multo calorem vasis communicat et talem quidem, qui naturalem corporum indolem non mutat, sed mobiliores tantum partes, salva earundem natura, ab aliis fixioribus separat, vel etiam corpora mobilissima egregie coniungit nouaque producta largitur. Hinc istud destillationibus compluribus et digestionibus fere quibuscunque inseruit. Optandum itaque est, ut hocce balneo crebrius utantur pharmacopoei, pluresque operationes in eo instituant, quas ob temporis duntaxat breuitatem, saepe tamen minus apte, in arenae balneo vel alia ratione suscipere consueuerunt. Licet enim priori modo plus temporis interdum impendere cogamur, id tamen ab egregio huius balnei usu arcere nos minime debet, siquidem accurata remediorum praeparatio et genuina hinc virium conseruatio plus valet, quam omnis et summa saepe laborum molestia.

§. 22.

§. 22.

Vaporis balneum pari ratione laudem meretur, immo, in pluribus per saepe, praecedentibus balneis adeo praefendum est. Non solum enim ob moderatum huius balnei calorem lenta partium volatiliorum a volatilibus separatio sed egregia quoque corporum diuersorum, tum fixorum tum volatilium, obtinetur coniunctio, et certe eo fere modo, quo natura in combinandis corporum partibus uti solet. Eo itaque opus est, ubi volatiliora a volatilibus separanda vel etiam volatilia cum fixioribus combinanda sunt: hinc in eo destillationes quam plurimas, digestiones, remediorum concentrationes, euaporationes aliasque plures eiusmodi operationes instituendas esse, colligimus. Variat tamen huius balnei caloris gradus, prout vasa vel profundius in hoc balneum colles et ab omni aeris externi alluue defendas, vel ei tantum imponas et aerem atmosphaericum admittas: immo vltimum hunc gradum insigniter etiam variare, experientia docet. Praestantissima autem remedia, hacce methodo obseruata, parari posse et vere obtineri, crebra experientia edocti testamur, hancque methodum, si obseruetur et vltius perficiatur, medicis ob egregia, quae inde obtinentur, remedia multum omnino profuturam esse, certo praeuidemus.

CAPVT III.

DOTES PHARMACOPOEI.

§. 23.

Multa sunt, quae pharmacopoeo incumbunt. Num recte faciunt, qui nobilem hanc artem, solidioribus doctrinis non instructi, sed eodem modo vt dulciarii, nitri coctores aliique artifices opificesque artem tractant, exercere cupiunt? Nobis certe is tantum hoc nomen mereri videtur, qui physica corporum cognitione imbutus chemicisque dogmatibus edoctus vires corporum eorumque mutationes et actiones in se inuicem dignoscere didicit, inque immutandis praeparandisque corporibus naturalibus operam suam collocat, eaque ita apta reddit, vt a medicis praescripta et ordinata in aegrotantium salutem applicari possint remedia. Optandum itaque esset, vt illi, quibus ars pharmaceutica hodie demandatur, eodem modo vt aliarum scientiarum cultores, neque vero opificum more, ad addiscendam pharmaciam se applicarent inque exercenda hac arte, medicorum more, se gererent.

§. 24.

Inter plures, quas eruditi pertractant, *scientias*, corporum naturalium cognitio, eorumque mixtio et indoles eas largiuntur doctrinas, quas cognitas sibi reddere debet pharmacopoeus. Cum autem talis scientia absque logices, physices et chemiae doctrinis recte addisci nequeat, his ante omnia incumbat, necesse est. Logica namque ad cogniti-

tio-

tionem hanc recte acquirendam intellectum eiusdem informat; physica vero eum instruit, quae sint fundamenta, secundum quae ad mutationes corporum attendere debeat; chemia denique eundem docet, quomodo corpora recludi et mixtiones eorum intimae hinc indoles et vires erui exacte queant.

§. 25.

Generalioribus his disciplinis imbuto aliae speciales, ex ipsa arte profluentes, prae reliquis addiscendae seduloque obseruandae sunt. Sic corporum simplicium, quae viribus salutaribus ditauit natura, historica cognitio ita acquirenda est, vt ea secundum notas bonitatis notissima ei sint, quo postmodum remedia, egregiis viribus donata, recte praeparari possint. Deinde eidem incumbit, vt sciat, quo tempore dicta corpora ad maturitatem perueniant, et viribus salutaribus nunc instructa reperiantur. Attendendum ei porro est, quae sint mutationes spontaneae, quae vires istas vel destruant vel ita mutant, vt nouae prorsus saepeque prioribus contrariae producantur. Tum quoque tenendum est, quomodo in mutanda corporum mixtione se gerere debeat, et quibus instrumentis vtendum sit. Tandem requiritur, vt sciat, quanam sit productorum natura, quaeque eorum bonitatis habeantur notae.

§. 26.

Disciplinis his satis instructo et ad exercendam hanc artem se accingenti pharmacopoeo alia rursus incumbunt officia, quae, cum in recte praepa-

randis adornandisque remediis consistant, eo magis obseruanda sunt, quo plura damna ex male praeparatis remediis enascitura certo praeuidemus, vel enata haud raro esse, per tristem experientiam iam liquet. Inprimis negligentiam, festinationem lucriue cupiditatem semper fugiat, necesse est. Dicit enim nequit, quantam saepe a re vel exigua alterationem patiantur corpora simplicia, viribus egregiis alias instructa, quod illi omnino testantur, qui in chemicis operationibus diu multumque versati, omni cautione licet adhibita, experimentum saepe institutum aliquando tamen ob res peregrinas, casu accedentes, nunc non succedere, sciunt. Itaque attente et circumspecte operationes instituire et producta rite examinare, pharmacopoeum decet. Plerumque autem egregia obtinentur remedia, si quando tantum temporis impendatur, quantum ipsa corporum mixtio, iam nunc mutanda et indoles eorundem requirere videntur. Sicut enim pruna alique fructus ante maturitatis tempus dulcedinem suam perfecte non acquirunt, ita etiam remedia, arte pharmaceutica producta, vix vires istas acquirunt, nisi certum illud et ad quascunque operationes impendendum tempus patienter expectetur. Quod si igitur ita se gesserit, optima quaeque sibi polliceri poterit remedia, quae optimam certe mercedem certissimaque nec vnquam defutura foenerabuntur laborum praemia.

§. 27.

Dotibus haectenus recensitis ornatus inque arte sua satis exercitatus pharmacopoeus, rationalis iure nunc vocandus, in emolumentum artis salutaris aliud denique officium conferre potest, quando de corrigendis remediis nouisque adeo inueniendis meditari annitur, inque iisdem vere elaborandis continuo omnem operam collocare studet. Cum enim talis vir a facienda medicina remotus prorsus esse omnemque vitam in praeparandis remediis consumere debeat, optimam ideo corporum naturalium indolem disquirendi eaque mutandi nanciscetur occasionem. Minime enim obiici hic potest et quaeri, vnde a praxi medica remotus pharmacopoeus de nouorum remediorum virtute medica certus esse possit? Sufficit certe, si ex indole particularum constituentium, accurate nunc disquisitarum et ex arctiori leuiori que earum cohaesione earundemque in motum nunc ductarum maiori minorique euolutione indigere sciat, quaenam materiae peregrinae, vel in corpore humano vel extra illud deprehendendae, mutationem (1) pati queant. Mutationem autem, quam

- 1) Effectus corporum in aliâ experimentis detegi, notum est. Quodsi nunc vires corporum medicatae explorandae sint, experimenta cum his et illis corporibus instituenda sunt, quae cum materiis morbificis corporis humani similitudinem quandam habent. E. g. viscidum, quod in corpore humano generatum et inductum causam morificam sistit et diuersae indolis est, cum multis corporibus naturalibus, itidem viscidis, similitudinem habet, licet non negandum sit, et intra corpus humanum nouam speciem substantiae cuius-

quam materiae peregrinae in solidis aequae ac fluidis corporis humani partibus producant, cognoscere hasque materias remouere, medici est.

§. 28.

Sponte itaque patet, necesse esse, ut pharmacopoeus, qui corpus naturale quoad mixtionem, particularum indolem, harum euolutionem et euolutarum arteque pharmaceutica mutatarum motum, compertum satis habet, inuentum cum medico artem exercente, communicet, quippe qui corporum simplicium aequae ac arte pharmaceutica productorum efficaciam in corpus humanum inque substantias peregrinas, in eodem haerentes, optime per experientiam, solidis doctrinis stabilitam, discit. Cum enim medico, artem exercenti et de aegrotantium, complurium saepe, sanitate restituenda quotidie cogitanti, impossibile sit, omnia corpora, naturalia et arte producta, viribus salutaribus donata, quoad mixtionem, particularum vere agentium indolem et, quod maximum est, earundem euolutionem et motum, quod alia nunc corpora aggrediuntur, explorare, requiritur,

cuiusdam viscidae produci posse. Interim inter substantias viscidas semper aliqua deprehenditur affinitas, ita, ut experimenta, cum hoc vel illo corpore viscido instituta, nos in antecessum iam instruant, quid ab hoc vel illo remedio, viscidam quandam substantiam extra corpus humanum resoluente, nunc in corpus humanum ingestum, expectandum sit. Cum autem viscidum morbosum tam insigniter variet, necessarium proinde videbitur, ut multiplicia instituantur experimenta, effectus substantiae seu remedii resoluentis annotentur, et resoluentia haecce remedia nunc a medicis tententur.

ritur, vt alius, qui in disquirendis corporibus, vi medicata instructis, vnice versatur, tale officium in se suscipiat, quidue cognouerit, medico communicet. Quocirca medicus plura corpora, in quorum exploratione dies, menses immo annos saepe impendit pharmacopoeus, intra paucas, vt ita dicam, horas quoad naturam, particularum indolem et motum earum plenarie comperta habebit atque ita aptus euadet, vt in detectas morborum causas nouis idoneisque instrumentis adornatus agere easque, his nondum detectis antea vix mouendas, optime saepeque facillimo negotio debellare et ex corpore eliminare possit.

C A P V T IV.

LABORES PHARMACO-
POEI.

§. 29.

Licet pharmacia chemiae applicatae pars sit, ideoque labores pharmaceutici iidem esse videantur, qui in chemia in vsu sunt; complures tamen obueniunt, qui, cum respectu corporis humani et inprimis aegroti specialio-rem considerationem postulent, in chemia vel non attenduntur, vel breuissimis tantum minusque sufficienter tanguntur. Hinc de iis pauca hic addere, operae pretium est. Redeunt autem isti labores ad tria inprimis momenta, quorum primum ad remedia simplicia, alterum ad remedia phar-
ceu-

ceutica seu sic dicta producta, et tertium ad remedia, secundum medicorum praescriptionem statim componenda, pertinet; qua quippe in re omnis occupatio omnisque laborum pharmaceuticorum consistit congeries.

§. 30.

Labores, qui respectu corporum simplicium pharmacopoeo obseruandi sunt, et de quibus pauca §. 12. praelibauimus, in adornandis hisce remediis iisdemque rite colligendis et seligendis pariterque depurandis et asseruandis consistunt. Solicitudinem autem remediorum simplicium selectum, ita, ut optima semper prostant, aegrotantium salus requirit; cumque corpora simplicia saepe partibus impuris, externe adhaerentibus, conspurcata sint, depuratio ante omnia locum habet, ita tamen, ut in depurandis istis corporibus neque nimius sit pharmacopoeus neque cum impuritatibus salutes corporum vires simul auferat. Depurationem tamen valde necessariam esse, exinde patet, quod substantiae peregrinae adhaerentes non raro ipsae actiuae sint, vel, si etiam viribus destituantur, in impedienda tamen remediorum simplicium efficacia multum valeant. Quod tandem ad asseruationem simplicium attinet, ad eorum naturam pharmacopoeo statim respiciendum est. Primo igitur disquirendum, ex quonam naturae regno hoc vel illud remedium simplex depromptum sit, quatenam eiusdem habeatur indoles, quas ab atmosphaera patitur mutationes, num siccitatem aut humiditatem, calorem aut frigus aliasque eius-

eiusmodi affectiones perferat, num discindi, contundi aut integrum asseruari debeat etc., quae cuncta certe nihili aestimanda non sunt, sed solícite obseruanda, cum, his saepe neglectis, optimae quorumcunque remediorum vires pereant vel adeo in peius non raro mutantur.

§. 31.

In instituenda remediorum pharmaceuticorum praeparatione, quae secundum laborum pharmaceuticorum ordinem constituit, sequentia attendenda veniunt. Primo simplicia optimae indolis eligenda, deinde vasa pura, nec vllis particulis peregrinis inquinata, adhibenda, porro simplicia cum aliis simplicibus secundum mixtionis indolem combinanda cumque iisdem operationes rite nec festinanter instituendae, tum productorum vires gustu et olfactu et experimentis examinandae, tandem ea in vasis conuenientibus asseruanda sunt, ita tamen, vt in iisdem minime ad annos, ne quidem ad menses, asseruentur, sed saepe per annum praeparentur, quo genuina semper et efficacia habeantur remedia. Cum autem plerasque operationes pharmaceuticas solutio vel antecedit vel comitetur, vel etiam vnice constituat, atque ad hanc perficiendam conuenientia instrumenta requirantur, inque his plurimum omnino positum sit, necesse est, vt appropriata semper eligantur instrumenta, quae, si physice agant, menstrua hic audiunt. De diuersa autem horum menstruorum natura deque varia eorundem applicatione parte
 tertia

tertia plura dicturi modumque, ea rite applicandi, exposituri sumus.

§. 32.

Tertius demum laborum ordo, qui in remediis simplicibus aequae ac pharmaceuticis, secundum medicorum praescriptiones¹, statim componendis consistit, id imprimis requirit, ut pharmacopoeus formulas, a medico rationali praescriptas, sollicitè perlustret et ad componenda remedia ea, quae praescripta sunt, eligat nec alterum alteri, si forte deficiat, substituatur. Praeterea, si unquam, hic certe respectu munditiei, vasorum, in quibus remedia componuntur, curam habeat, nec eam unquam negligat, cum alias remedia are, pro nihilo habita, insigniter per saepe mutantur et aegroti damnum inde afferatur.

§. 33.

Cum etiam de novis remediis inveniendis pharmacopoeo rite instructo et erudito, paucis, vere rationali, cogitandum §. 27. sit, experimenta instituantur necesse est. Notamus tamen, minime a pharmacopoeo requiri, ut producta noviter inventa aegrotantibus ipse exhibeat, siquidem de disquirendis et cognoscendis morborum causis, hisque remouendis, quod unice medici §. 14. est, sollicitus esse non potest. Si itaque de instituentis experimentis ipsi res est, id imprimis hic cupimus, ut productorum naturam, vim atque actionem in corpora, quae cum fluidis et solidis corporis humani partibus, in naturali statu constitutis aequae ac morbosae redditis, analogiam aliquam ha-

habent, experiatur. Itaque producta, nouiter inuenta cum ouorum albumine, sanguine, eiusdem fero, bile et lacte commisceat, tuncque ad mutationes sollicitè attendat et effectus accurate notet. Cum autem dictorum humorum naturalis mixtio in corpore mutetur et morbosa euadat, necessarium etiam est, vt pharmacopoeus ipsos istos humores, experimentis destinatos, varie mutet, mutatosque demum corrigat. E. g. ouorum albumini aut sanguinis fero, igne paululum coagulatis, producta sua admisceat et attendat, num pristinum statum recuperent; vel lac, acido coagulatum cum hoc illoue producto commisceat inque pristinum statum reducere allaboret etc. Verum in hisce solis acquiescendum non est, sed multo plura corpora naturalia, quae cum materiis morbificis convenientiam alunt, eligenda cumque iisdem experimenta instituenda sunt. Vt itaque hac in re ordine quodam procedat, ad humorum solidorumue statum mutatum, §. 34. ad 38. usque et §. 40. et 41. breuibus (m) explicatum, ei attendendum esse, arbitramur.

§. 34.

m) Licet haec explicatio de morbofo humorum statu, §. 34. ad 38. vsque descripto, maximam partem pathologica sit, neque huc spectare videatur, vere tamen vtilem atque aptam satis censebis, si perpenderit, remediorum vires certo definiti non posse, nisi materiarum morbificarum mixtio et indoles cum mixtione et indole remediorum antea comparatae fuerint. Hinc morbosa humorum mixtio in genere tantum hic consideranda est, quo remediorum demum effectus, ex indole mixtionis declarandi, eo melius determinari possint.

C

§. 34.

Humores corporis humani vel nimia tenuitate vel nimia spissitudine laborare, medici docent. Vt tenuitas nimia tollatur, medici est, talia propinare, quae gelatinosam substantiam fouent, quippe qua optimè tenuitas corrigi potest; cumque ea in corpore debili, solidis debilioribus instructo, nihil praesent, necesse etiam est, vt ea suadeat medicus, quae solida firment et eo disponant, vt gelatinosa substantia cum humoribus misceatur sicque tenuitas corrigatur. Id autem nutrientibus et solo diaetae regimine optime impetrari posse et vix quidquam ex officinis pharmaceuticis huc pertinere, experientia docet. Itaque experimenta locum hoc in casu vix vllum habebunt. Verum cum humores respectu densitatis naturalis et spissitudinis insigniter aegrotent, et innumeri inde morbi, facie et natura diuersi, dependeant, varia quoque instrumenta necessaria sunt, quibus spissitudo illa tolli corrigique possit. Inter haec, instrumenta nimirum, multa quidem cognita iam sunt, quae in tollendis nonnullis spissitudinis speciebus multum omnino valent et per experientiam confirmata habentur; multa tamen ad permultas spissitudinis species tollendas adhuc desiderari et omnino deficere, pariter constat. Hinc in hoc opere multum se exercere et innumera experimenta instituire tenetur pharmacopoeus. Tandem ad acrimonias attendendum est, quae vel cum humoribus tenuibus vel spissis coniunctae sunt, ad quas tollendas seu corrigendas varia pariter

riter

riter instrumenta, haecque per experimenta detegenda, necessaria sunt.

§. 35.

Spiffitudo humorum morbosa, si attente consideretur, in genere triplicis inprimis indolis esse solet. Vel enim humores ita mutantur, vt partes aquosae subito separentur, et arctum statim terrearum cum oleosis producatum connubium, ita tamen, vt aliae oleosae simul separatae, in motum ductae magisque euolutae stimulum solidis inferant, humorum motum hinc augeant et aquosas particulas dissipent: quo facto insignis humorum tenacitas inducitur, quae viscerum inflammatoriū notionem sistit. Vel humores sensim paulatimque aquosas particulas amittunt, tuncque terreae cum oleosis magis coniunguntur, vel etiam nouae terreae ob aquosarum defectum accumulantur, simulque connubium istud ineunt et insignem tunc tenacitatem absque villo tamen excitato humorum motu producant. Tale autem viscidum atrabilarium vocandum est. Vel demum partes oleosae inprimis secedunt et terreae cum aquosis abundant, ita tamen, vt interdum terreae emineant, interdum aqueae has superent; quocirca tale viscidum producitur, quod pituitosum dici meretur.

§. 36.

Verum haecce viscerum tantum genera esse, quilibet perspiciet, species tamen innumeras hinc componi posse, facile coniciendum est, in primis si ad immixtas acrimonias simul attendere velimus.

C 2

Ita

Ita in alia viscerum inflammatorii specie insignis aquosarum particularum defectus obseruatur, tuncque tale coagulum producit, quod magnam similitudinem cum corio aut coriaceis substantiis habere videtur. In alia specie cum viscido hoc coriaceo acre quoddam oleosum principium immixtum esse solet, hocque lardo corrupto, aut corio suillo, fumo indurato, simile est; in alia demum viscidum inflammatorium non adeo tenax sed rarum magis neque adeo cohaerens est, infimulque acre quoddam oleosum fouet, quod cum amurca affinitatem alit. Immo si frequentius hac in re colligantur obseruationes, alias quoque huius viscerum species repertum iri, certo nobis persuademus.

§. 37.

In viscido atrabilario oleosae particulae abundantes talem humorum visciditatem producere valent, quae cerae consistentiae haud absimilis est, vel terreae si abundant, viscidum producit, quod cum tenacitate cornea multum commune habet. Praeterea et cum priori et cum posteriori alcalescens quaedam substantia commixta iam esse potest, vel, si in motum tale viscidum ducitur, substantiam quandam, alcalescenti similem, tunc demum produci, putandum est. Immixtum autem acidum hic reperiri vix videtur, licet idem tali viscido interdum adhaerere non negandum sit. Ast alias substantias salinas, indolis ammoniacalis et oleoso-salinae, immixtas hic esse posse, attenda morborum consideratio ostendit.

§. 38.

§. 38.

Eadem ratione se habet viscidum pituitosum, in quo particularum oleosarum inopia deprehenditur, licet has ipsas prorsus abesse, concedendum non sit. Eas tamen parciore in copia dicto viscido inesse et terreas vel aqueas abundare, certum est. Ita terreae interdum abundant, tuncque tenax pituita producitur et talis quidem, quae cum visco querno aut radice symphyti aliquam conuenientiam habet. In alia specie plures aqueae deprehenduntur, insimulque paulo plures quam in prima specie immixtae reperiuntur partes oleosae, respectu terrearum tamen et aquearum in multo minori copia semper deprehendendae, tuncque pituita albumini ouorum similis esse solet. In alia rursus acidum quoddam cum viscido tenaci coniunctum est, et talis pituita cum pane atro Westphalorum, cum pisce, lenticulis, pulmentis acidis etc. conuenientiam alit. Immo datur quoque huius viscidi species, ubi corrupta vnguinosae materiae admixta esse videtur, tuncque pituita quasi producitur, quae corrupto caseo similis est. At vero, plures aliae omnino dantur species, non nisi per experientiam crebriorem definiendae; quid? quod nouas adeo viscidi pituitosi species in corpore humano in dies quasi generari, probabile est, siquidem victus genera quotidie fere mutantur et noua quasi perpetuo, in perniciem tamen corporis excogitata, ingeruntur.

§. 39.

Quodsi igitur talis materies viscida in corpore destruenda est, et remedia ei opponenda sunt, necesse omnino est, vt talia in officinis prostant, quae eiusmodi materiem soluunt et destruunt. Cum autem resoluentium, per experientiam stabilitorum, numerus, certe non exiguus, hic tamen minime sufficiat, eaque ob mixtionem diuersam in resoluendis quibusdam materiis viscidis parum saepe vel nihil praestent, maxime necessarium est, vt remedia excogitentur, quorum quoduis in hanc vel illam materiae morbificae speciem efficaciam singularem exercent eamque vere destruat. Vt itaque talia remedia, quorum natura, vis atque efficacia in corpora per experimenta detecta fuit, in manus medici veniant, tuncque eo certius corpori aegrotanti propinari et per experientiam medicam nunc confirmari possint, requiritur, vt secundum hanc normam, a nobis §. 36. 37. 38. expositam, a pharmacopoeo cum excogitatis remediis et corporibus, cum viscido inflammatorio, atrabilario et pituitoso conuenientibus, accurate et sedulo instituantur experimenta.

§. 40.

Attamen haec, experimenta nimirum, non solum ob resoluentia, sed ob alia, alia virtute donata, suscipienda sunt. Ita multa adhuc latent corpora, quae certe singulari vi roborante aut adstringente ditata sunt. In aliis virtus haeret, hanc vel illam acrimoniam inuertendi, in aliis certe alia. Cum autem de his experimentis nondum liquide iudican-

can-

candum fit, num productum, pro remedio habitum, vi forte deleteria instructum fit, necesse etiam est, vt excogitata remedia animalibus propinentur, cum tantum in finem, vt comperiat pharmacopoeus, vtrum pro noxio istud censendum sit nec ne.

§. 41.

Cum demum remedia corpori humano vivo applicanda sint, idque aliquid in se foueat, quod sensibile et irritabile est, atque remedia sensibilitatem et irritabilitatem vel augeant vel imminuant vel nihil ad hanc rem faciant, alia iterum experimenta instituenda sunt. Ad declarandam vero hancce rem multum valet gustus et olfactus et imprimis experimenta, cum viuis animalibus capta. Quocirca id quoque, quod per crebrius instituta experimenta compertum habetur, sedulo annotandum et vltiori experientiae medicae, commendandum est.

